

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

Nr. 33/34

Jaanuar/Veebruar

Ilmub 10—12 korda aastas
Tellimishind aastas 1 kroon

1930

SISU: 1) Aug. Kirsimägi: Puhastustuli. (Arvustisi „Vabast Maast“, „Päevalehest“, ja eelmises „Kirjand. Uud.“ nr-is ilmunud katkendi järg.) 2) Ed. Wilde: Tabamata ime. — Kogutud Teosed XXXI anne. 3) Reed Morn: Kastreerit elu. 4) R. Janno: Metsmees. (Katkendid romaanist ja „Rahva Sõnas“ ilmunud arvustisest.) 5) K. A. Hindrey: Kongosõit. 6) Eesti algupäraste romaanide võistlus 1930—1931. 7) K. A. Hindrey: Minu elukroonika III osa. 8) Edg. Saks: Kodutu. R. Sirge: Rahu! Leiba! Maad! E. Krusten: Mineviku jahil. (Katkendeid „Postimehes“ ja „Rahva Sõnas“ ilmunud arvustistest.) 9) Fr. Puusepp: Eesti keele grammatika. („Kasvatuses“ ilmunud J. Väinaste arvustisest.) 10) Elsa Veser-Dutti: 1000 nõuannet perenaisele. 11) Uus Eestimaa kontuurkaart. 12) H. Riik-oja — J. Veski: Eestikeelseid zooloogilisi oskussõnu. 13) Vold. Toom: Rõõmu ja kurbust. 14) Karl Bruus: Inglise keele grammatika. 15) 1. XII 29 — 30. I 30 ilmunud ja trükis olevaid raamatuid.

PUHASTUSTULI

August Kirsimäe romaan. „Looduse“ 1929. a. romaanivõistlusel kroonitud I auhinnaga.

Kui nimekatest kirjanikkudest ja arvustajatest koostuv žürii tundmatu kirjaniku esikteose kõrgema auhinna vääriliseks tunnistanud, siis hakkad seda lehitsema teatud aukartusega. Juba aastakümneid oleme oodanud Messiasit, kes vabastaks meie jutustava proosa vaimustuse ja stiilivesistamise kammitsatest ning iga uustulnukat koheldes küsid, kas ometi lõppeks tema see ei ole... „Puhastustule“ läbi lugenud peab tunnustama, et A. Kirsimägi oodatud Messias pole, kuigi kirjanduslikkude väärtuste poolest ta esikteos seisab hulga kõrgemal kaasvõitlejate omist.

Noored kirjanikud oskavad ainet leida. Viimased 5 romaani, mis „Looduse“ võistlusel auhinnati, on kirjutatud aina seni käsitlemata teemadel. Seda olla žürii auhinna mõistmisel arvesse võtnud ja osalt ka mõõdupuuna tarvitanud. Ka A. Kirsimäe romaan haarab kõige pealt aine

uudsusega, millel pidi ka teatud mõju olema talle kõrgema auhinna määramisel...

„Puhastustuli“ on nii siis romaan üliõpilaste elust. Kuid kirjanik ei ole tahtnud aga pakkuda ainult žaanripilte buršide seiklustest, vaid ta peaeesmärgiks on olnud kujutada üliõpilase elu raamistikus elule valmiva „ealegilise hingega“ noormehe eneseotsingut, ta pettumusi ja lõppeks ta alistumist eluseadustele... Nagu tema kaas-aegse nooruri Saksi „Kodutu“, nii on ka „Puhastustule“ psühholoogiline element kõige mõõduandvamaks romaanilise konstruktsioonis. Kirjaniku noorust arvesse võttes, on arusaadavad ka ta esikteose vead, sest kuigi ta selle žaanri kujutuses harukordset uudsust ja värskest pakub, on ta psühholoogiliselt ebajärjekindel, isegi naiivne, mis seletatav ainult sellega, et kirjanik oma nooruse tõttu ei jaksa kõigi elunähetega sügavustesse tungida. Sellest hoolimata on A. Kirsi-

mägi oma romaanis andnud huvitava kujutise areneva intelligenti kujunemisvaludest ja nende psüühikast. Sellepärast omab see teos ka eriseisukohta meie kirjanduses, jäädes sinna püsima väärtusliku inimliku dokumendina.

„Puhastustule“ kangelaseks on „eleegilise hingega“ noormees Ilmar, kes lapsena üles kasvanud Venemaal aristokraatse daami hellitustes ja oma puritaanliku ema karmuses. Ta on andekas, vaimliselt hästi arenenud, kehaliselt mehelik ja ilus. Astudes ülikooli viskub ta ülepeakaela bursiseiklustesse. Ta joob, praalib, mensuuritab, ajab ringi naistega ja teeb võlgasid kahe käega. Ta armastab rõivastuda dendilikult, nagu noobel korporant kunagi. Ta tormab ellu nagu noor sõnn. On loomulik, et säärane üle jõu käiv elu traagiliselt lõpeb. Võlad kasvavad Ilmaril üle pea, ja kui uute vekslite tegemiseks ta sõbrad loobuvad allkirju andmast, tuleb krahh. Protestitud vekslite pärast heidetakse ta korporatsioonist välja. Oma vilistlase abikaasalt saadud rahadega põgeneb ta Pariisi, kus vajub täielikult põhja. Ta müüb end seal daamidele, s. o. ta langeb nii sügavale, kui mees üldse langeda võib. Ka Pariis on talle kitsas. Oma seiklused lõpetab ta vanglas, millele järgneb väljasaatmine Prantsusmaalt tagasi kodumaale. „Sturm und Drangi“ aeg on Ilmaril möödunud lohistades end läbi pori ja sopa. See on raske tee, et mõistusele tulla ja võida filosoferida oma vennale: „Kavatsen hakata elama, just elama, sest seni kobasin kuski pimedas. See oli uimastus, milles ma viibisin, see oli peadpööriv kirus, milles ma ei suutnud tajuda iseene verd ja liha. Isegi oma jõust ei ole tundnud ma veel rõõmu, ja ometi on see tunne ainus, mis suudab tagada inimese õnne... Kuid seda õnnestavam on uuestisünd ja ärkamine tajuvusele, et oled elav inimene tahte, liha ja verega, kes võib mõjustada oma elu suunda. Kui ma olin meeletu, ma otsisin esimest korda ja puhtalt ja kogu sisejõuga tuge religioonis, sest jõuliselt arenenud indiviid valib enesele Jumala, kellele ta alistub, kui ta ei suuda alistuda inimestele. Ma katsun sellest lahti saada ja laskuda kord ometi maa peale.“

See religioosne-filosoofiline põhimõte, et läbi puhastustule jõuab inimene tõe äratundmisele, moraalse languse kaudu hingelisele puhtusele, on A. Kirsimäe romaani põhimotiiviks ja ideeliseks kandepinnaks ja sellega õigustabki kirjanik oma kangelase tegusid. See idee on meie kirjanduses üsna uus ja juba sellepärast väärib „Puhastustuli“ tõsisemat tähelepanu...

„Puhastustule“ suurimaks vooruseks on ta haruldaselt sorav jutustamisviis ja kujurikkus. Nii mõnigi meeletupilt on klassiliselt selgejooneline ja hästi läbi tuntud. Näib, et kirjanikule aine kui ka ümbruskond on õige lähedane, mis pärast tundub nii paljuski isiklike elamusi, isikliku nooti.

Noore kirjaniku esikteoselt ei või ju nõuda kõiki kirjanduslikke voorusi. Kuid see, mida A. Kirsimägi pakub, ei ole mingi kirjanduse te-

gemine, vaid igast reast hõõgub vastu loov vaim, mis lubab oodata veelgi küpsemat. „Looduse“ zürri on seekord hinnanguga tabanud.

H. V.

„Vaba Maa“ nr. 252, 30. X 1929.

...Olgu kõige pealt mainitud, et autorile on omane mingi mehelik-jõuline, vereküllane ning tihe kõnestiil, mis paiguti sisaldab tõelisi pärle, mis suudab haarata lugeja oma dünaamilise iseloomuga, oskab äratada huvi. ...Noore kirjaniku lauses on lopsakust, vaimukust, rütmi, tõusu ja mõõna. Seetõttu ta mõjub värskelt. Paiguti leidub kõitvaid dialooge, huumoriküllaseid üliõpilaste ebakaineid targutusi, mille kaudu kujukaks saavad mõningad romaani statistid, nagu näiteks paks heasüdamlik logard Uudse. Nii mõningal puhul osutab autor võrdlemisi kultiveeritud kirjanduslikku maitset, eriti romantiliste situatsioonide loomisel, mis õnnelikult kaitseb teda sattumast võltsi hellameelsusse, mida nii sageli juhtub noorte algajatega.

P. Viires.

„Päevaleht“ nr. 310, 15. XI 1929.

Katkend Aug. Kirsimäe romaanist PUHASTUSTULI

(Vt. „Kirjand. Uudiseid“ nr. 31/32.)

— Kas sa saad mulle anda hobust? küsis Ilmar Mehkalt, kui mõttevahetus jäi pisut vaiksemaks. — Ma tahaksin täna veel Punamäel ära käia.

— Huuju! Hoböst üks saa, ütles Mehka.

— Täkk om jo prii, toetas ka Aadu. — Ma lähä tuu ta nurmõst kodo. Kas sa sis varsti tahad sõita vai?

— Ma pääle sööki siis sõidaksin, ütles Ilmar. — Pikk tee ja pimedä pääle ma ka ei taha jääda.

— Noh, ma joosõ sis nurmõ, jättis Aadu Ilmari Mehkaga üksi.

Viimased sammusid elumajja, kus neid ootas hommikusöök.

See oli jälle üks Ala-Ura üllatustest — pillavalt rikas söögilaud. Ilmar teadis, et see paindus toitude rikkuse all mitte ainult külaliste puhul, vaid et see oli Ala-Ura omapära, mis toitis peret raiskava jõukusega. Praegu ei üllatanud Ilmarit ainult toitude mitmekesisus, vaid just pillav rõhkus. Laual leidis kõike, mida annab maa ja kari. Siin oli terve seakints plekkliial. Mingisuguse ilmatu suure kannu sees oli külalise puhul värsket, alles läbi masina tulnud koor. Keedetud kanamunad ummistasid kaht taldrikut. Laua keskel asetseis uhkelt aurav supikauss, ümbritsetud või, koore, kohupiima ja süsimusta kanepijahu kaussidest. Vankrirattasuurune sõir ja ilmatu suur päts nisuleiba oli talu kombe järele lahti lõikamata ja surutud ruumpuudusel hoopis laua äärele. Kõik oli pillavas mullistuses linaga kaetud tammelaual läbisegi plekist sööginõudega (portselani siin ei sallitud, sest see ei pidanud kaua vastu).

— Sa, Immi, olöd liinasäks, ega sullö mii matsi üvä ei miildü, aga kas ma no medä parembat tetä mõista vai mis, tuli Miili jutuvadinaga, kui Ilmar Mehkaga juba lauas istusid. — Ma esi ütles nii, et praegu sugulasõ kõik tohtri ja ahvukaadi, et no ei mõista neid kuigi vasta võtta, ku mõnikord kaema tulöva. Aga mis mul tuust, ma maal kasunu, vai ma no medä tiia. Ma esi mõtli kül', et tettä õge medägi peenembät, aga sis ütli, et huujuh! mis ma no medä tettä mõista, et tsolgi ruua viil är'... Süü no, süü kõtt täüs seotsõmast. Vai heldekene kül', mul ka'i olö ei' sukugi aigu! Hii, paan mõskme kiise, piad tsikulö ette viimä. Süü no, süü kõtt täüs, haardus nässakas, lüheldane, kuid elavhõbedana liikuv Miili minema ja ei saanud ikka kuhugi, vaid jäi, käed kõhu pääl, vaatama.

— Mine no sa! Sa mõtlöd, mii sinulda süvvä ei mõista vai! kiirustas Mehka oma teistpoolt, nisuleiva pätsi küljest tugevat viilukat lõigates.

— Kaagah! Sa ei lasõ inemisel kõnõlda kah, kaagutas Miili. — Ega's, ma jo taha kah liina juttu kuulõlda. Mudu istu siin kõõgin ja tallita tsiku ja eläjäid, sis nigu rumalõs jääd peris... Võta, Immi, kalluta siist rõõska kuurt, süü õks kõtt täüs. Mul prõlla lüpsilehmi paillu ei olö, kolm lehma jäi ahtrass, aga Jummal om õks karja õnnistanu. Suvel kuuli küll üts är', aga ega's tuust medägi, Jummal om neid andnu, Jummal võtt... Võta no vatska viil, ma iilä kütsi, esi kastsõ viil, ega's tütrõku midägi ei mõista, sis piat puha, näed, esi tegemä ja tallitama. Nätsk kül' saie, aga ega's tuust medägi, nii nigu juhtus tõnõkõrd. Või, heldekene! mul mõskma paan, ei olö, näed, aigu sukugi, mugu orja pääle.

— No mine joba, mes sa sis õks siin latrad, sai Mehka jälle vahele heita.

— Kaagah, ku antsäkas sa oled! Ei lasõ inemisel kõnõldaki. Sa kül' patrad egaitega, kes ennegi siia tulö', aga ku ma ütškõrd suukõsõ lahti tii, sis olöd miis kiildmä... Kuis Jaan kah eläs, ei olö kuuldu timäst medägi paillu aigu. No ta õks saa no hääd palka, mis timäl viga, no ta joba vällämaal käünü ja saa varsti provehsoriss ja... Või heldekene, mul mõskme paan!

— Mine no ütškõrd, ega's sinnu kiäki kinni ei pia.

— Kaagah! Süü no sa uma süük, ega's ma sinnu ei essütä!.. Või, Immikene, taa om ka üts inemine, näed, timä mitte ei saa nätä, ku ma kah mõnõ sõnakõsõ ütles.

— Miili!... Ööe! Miili! hüüdis tüdruk üst avades üle kõõgiläve. — Ei tiia, määntsest kotist jahu võtta, tuu kott aidan om joba otsan.

— Mes? Otsan? ergahtus Mehka nagu nõelatult. — No ega's tii esi tuud jahu ei süü, et otsan joba? Ma viil minevä nädäli kaije, et jahu om viil maailm kotin. Ega's eläjäid haigõss ei või süüta! Üva tulö jo ennegi rohuss anda.

— Või, essäkene! Vai rohuss?! Ära usku ei', Immi. Timä taht eläjäid mugu nällütä. Näed,

määntse tal hobõsõ oma. Kõik tuuperäst, et ei ihna neile kaaru anda.

— Pia suu! Kas sa midä tiiat! Kae, määntse mul hobõsõ omma, näitas Mehka läbi akna õuele, kus Aadu toredat täkku sidus puu külge. — Näed, tants ennegi puu külle... Vai ma nällütä eläjäid! Sa kae ummi lehmi ja lambaid, ärä sa mu hobõsõid vahi... Vai ma nällütä...

— Ei noh, sul õks om neid nälläroti vigurid küllant viil, pajatas tuppa astunud Aadu, istudes muheldes lauda. — Ku ma õks hobõstõ iist es olõs hoolitsõnu, olõs na kõik aida takan mullan.

— Sa kah midä tiiat, poisiklutt! Timä kah! hüüatas Mehka ja — sõda läks lahti. — Huuju, kurrat, no ku hobõsõlõ naka iga tund kaaru andma, kost nuu kaara sis vällä võetas? Ega's hobõsõlõ ei toheski kaaru anda, sis lätt ta laisas ja paksus — ei olö tal enämb sis vormi ega saa tast tüütegijät. Ornung piat söõgin olema. Hainu antas hobõsõlo, vett antas, aga ega's sis iga kõrd kaaru ei saa! Ku sinnu kah naka munnõ ja tsialihaga iga päiv nuumama, kedä sinust sis saa? Sust ei olö prõllaki tüümist, mis sust sis os saanu?! Vai ma nällütä hobõsõid...

Veel kaua ajasid onupojad juttu. Aadu unustas isegi oma töö, ja kui ta Ilmariga seltsis lõpuks õuele astus, oli juba keskpäev.

Hobu näris suuraudu, kui Aadu Ilmariga talle liginesid. Kastanipuul, kuhu täkk oli seotud, nähtusid koorel värsked hambajäljed.

Aadu tõi kambrist ilusa, uue sadula ja viskas selle looma kumerale seljale. Täkk hakkas tantsisklema ja rebima, kui Ilmar hüppas sadulasse.

— Ta pelgäs viil kõkkõ. Kae et sa maha ei sata, ütles Aadu Ilmarile valjaid üle andes.

— Ütle emale tervisi, ma tulen varsti tagasi, sai Ilmar veel hüüda üle õla ja juba kandis teda keevavereline hobune mööda mäenõlvakut üles küläteele.

Pöörane kiirus mattis Ilmaril hingamise. Ta tajus oma põlvede vahel tugeva looma keha. Liuglevate, hoogsate hüpetega mõõtis loom oma kapjade all pori, kandes Ilmarit ikka edasi ja kaugemale sellest talust, kus leidusid nii ilusad hobused, kus söödi nii pillavalt, kus oli valla kõige ilusam õunaaed ja kus saun ähvardus ümber kukkuda.

Kõrgeim kirjanduslik auhind.

Ameerika romanist Miss Katherine Brown sai oma president Abraham Lincoln'i elu kirjeldava romaani „The Father“ (Isa) eest „John Day“ nimelise auhinna, mille suurus on üle 100 000 krooni. See on, nii palju kui teada, kõrgeim seni kirjanduslikkude teoste eest jagatud auhindadest.

Tabamata ime Kirjastus „Loobus“, Tartus Hind 2 kr. 60 s.

See on lugu, traagiline lugu kunstidesperaadost, milline tüüp meil uue sajandi algusest peale arivõrkamalt hakkas esinema. Piirdus kunstile andujate kuulsuseiha enne seda vaid tunnustusega kodumaal, isegi kodulinna, siis hakati nüüd kirglikult kippuma „Euroopasse“; alles seealne loorber tundus küllalt kohasena geeniuustele, kelle surematuse avastajad nad olid peamiselt ise. Kuna aga see üff enda suurusesse tavaliselt on ebaüff — parimal puhul võib ehk juttu olla andelisest kehhärasusest, nagu Leo Saalepil —, siis saab sellest ainult enda ja kunstijõgedate teiste tunnustatud geeniusest waene hukkutu kunstimärter, kelle saatus võib olla traagiline, ent ka traagikoomiline.

Leo Saalep, ihuterviselt, eriti närvi-dest, lähipõlenud isik, kaotab selle tõttu mõistuse, teised temataolised, kes tartoitunud samu võtteid eesmärgi kiirendatud saavutamiseks, resigneeruvad tafahiljusest ja iwegeteeruvad meie keskel tolmakunstinikkudena edasi, meid aegamööda unustama pannes, et wälisilm neile nende kaasatoodud kriitikalakendite järgi ennustas ja pakkus korrd kõige kõrgemat. —

Minu näidend wõeti kodanliku intelligenti poolt, eriti wäikelinnas Tartus, kus elati tol ajal sirgejoonelisest, ent seda kitsamaist aiwa-rahwusluse ideolooglast, üpris waenlikult wastu. Waatamata sellele, et possitiivsed, sümpaatsikud iseloomud minu draama otstawatate tegelaste hulgas on üleklaalus; negatiivsete wastu ning ühiskonnakriitiline ollus leiab kõigiti tagasihoidlikku käsitlust, peeti minu tööd tige dateks rünnakuks feltsonnale, mida oli waja jõudfaste tagasi lüüa. Seda tehti muidugi kaude: minu tükk laideti kunstilisest küljest kirglikult maha. Nüüdsufes ei oleäärane wihastus ühe kirjandusliku toote üle enam hästi mõistetatu, fulgi autor on

totfialist, ent tolleagne mentaliteet, eriti wäikekodanlikus Tartus, oli teine: totfialisti wihati nüufugufe naiitofe, ürgtundelise wihaga, otjekui oleks fenini ustud, et wäike, wäikne Eesti jääb „totfialismi pahest“ igatwesti puutumata.

Möönan meelfasti, et minu draamal on nõrkufi. Kõige pealt: ta on liiga pikk. Alles tuge wal, kuid mõistlikul kähpimisel saab taft nüüdisaja närwolik-kähpsitule publikule nauditatu õhtutäide. Teisef: ta on kontwersatfioonitükk; teda on täiel pikkufel parem lugeda kui latwal näha. Ka nõuab ta kontwersatfioonitükina näitlejailt, isegi kõrwaltegelasilt, ülipeent, hoolfasti stilliseeritud ja nüansseeritud tõlgitsemist — kammermängu sõna intiimfemas mõttes. Ei ole siis ime, et nõrgemaad wõi koguni puhtõiletantlikud näitelawad „Tabamata imega“ menu ei saawutanud — nad peafsid temast edaspidigi hoiduma.

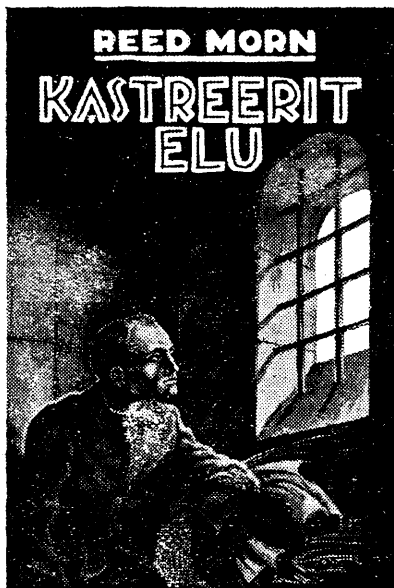
Kui „Tabamata imet“ kaksümmend aastat pärast tema ilmumist „Estonia“ näitelawal korrtati — isefeiawas Gestis, kus asetseb totfiaal demokraat riigifepana ja seaduseandjana kodanliku ametiwennaga kõrtwoti — ei tulnud minu draama kohta enam ainustki waenlikku häält awalikult kuuldatwale. Nüüd waatas teda sõber ja wastane kui seda, mista algusest peale oli — kui kunstitöödet. See korrdamine sündis märtsis 1925, minu 60-aastase sünnipäewa puhul. Neg oli politilist mõtlemist ja mõistmist kastiwatanud, ta oli ka kunstilist arusaamist arendanud. Kriitikaline otfus tüki kohta kodanlikus ajakirjanduses oli eranditult jaatatu, eriti tunnustatu aga konfertoatitofe sakfa lehe oma.

Sa Eesti Kirjanduse Selts, kes poja surma mõistnud, walis isa — auliikmeksi! Tempora mutantur, et nos mutantur in illis. Autori eesõnast.

Ed. Wilde Rogutud Teostest on seni ümrunud järgmised anded:

I — Kurjal teel. Musta mantliga mees. II — Teratwad nooled. III — Lina-Mai ja teised jutustused. IV — Kaks sõrme. V — Urupõletatud peigmehed ja teised jandid. VI — Rõuge armid. Salafidemed. Tõõmehe tütar. VII — Kuhu päite ei paista. VIII — Punane mulk. Mustad leegid ja teised jutustused. IX — Noored hinged. Sugutwend Johannes ja teised jutustused. X — Kõsilane Raktverest ja teised humoreskid. XI — Rõõwituud tüwad. XII — Peiu käsiraha. Dora Dsol ja teised jutustused. XIV — Rännud ja käbid. „Linda“ akfiad. XV — Raudsed käed. XVI — Kõilmale maale. XX—XXI — Mahtra jõda. XXII—XXIII — Kui Anija mehed käisid Tallinnas. XXIV—XXV—XXVI — Prohtwet Maltõwet. XXXI — Tabamata ime.

Lähemal ajal ilmub: XXXII — Pifuhänd. Side.

4 krooni 40 senti (broš.)
 5 krooni 40 senti (iluk.)
 228 lk.

KASTREERIT ELU on eesti kirjanduses täiesti erilme-line raamat — romaan, kus sündmustik puudub peaaegu täiesti. Ent siiski pakub see teos igale vaimuinimesele võrratut kunstilist naudingut. Kogu töö on rida introspek-tiivseid vaatlusi ning meeoleolukirjeldusi. Tegevustik are-neb välisilmast eraldatud vanglamiljööös, kus inimesed omandavad aastate jooksul uued mõtted, uued harjumu-sed ning elukäsituse. Reed Morn on kirjanik-psühhoana-lüütik ja ta teos on tulvil täis peen-peeni filosoofilisi ning psühholoogilisi tähelepanekuid. Andreas Orpus, romaani kangelane, näeb elu ning teda ümbritsevaid inimhingi karge intellektuaalsuse spektris ja kohati mõjuvad need vaatlused lugejasse otse strindbergliku painajalikkusega.

Vanglas olles tekib Orpusel kirjavahetus Ilma Ran-deriga, „merisilmse tütarlapsena“, sümpaatliku naisekujuga, „kelle äratanud elule armastus altruistlikus mõttes — inimarmastus.“ Nende vahekorda mõjustab aga algusest peale kauguseromantika, illusioon, ning kui Orpus lõpuks vabaneb vanglast ja üles otsib Ilma Randeri, siis on kadu-nud aluspind nende vahekorral, nad ei oska enam teine-teisesse suhtuda ning nad lahkuvad — üks valib endale öekutse, teine rändab ära Aafrikasse.

Reed Morni sulest on juba varemini ilmunud ANDEKAS PARASIIT, millele osaks sai palju kiitvaid arvustusi ja mis püsib veel tänini väga loetava raamatuna.

METSMEES

R. JANNO HÕIMUROMAAN 1929. a. romaanivõistlusel
 MORDVA METSMEHEST. kroonitud 2. auhinna.

„Looduse“ tänavusel romaanivõistlusel teise auhinna saanud romaan „Metsmees“ jätab noore autori esikteosena kõigiti sümpaatse mulje. See on romaan meie hõimuliikumisest, mida mõned parandamatud romantikud püüavad, maksku mis maksab, püsti hoida, hoolimata sellest, et too „hõimuliikumine“ ei ole suutnud ega suuda õieti mitte kedagi kaasa tõmmata.

Richard Janno ise oli — ja on vist praegu — üks agaramaist hõimutegelastest. Selle tõttu tunneb ta kahtlemata põhjalikult liikumise iseloomu, psühholoogilisi aluseid, selle juhte — ja selle ohvreidki. „Hõimuasi“ on pealegi aine, mis eemalseisjale täiesti tundmatu ja mida seni meie kirjanduses pole käsitletud. Nii mõjub romaan üllatavalt uudset ja värskelt, mis selle väärtust tublisti lisandab.

... „Metsmees“ on tagasihoidlikult, usutavalt ja suure soojusega kirjutatud romaan. Selles ei leidu liialdusi. On leitud vajaline vahemaa oma tegelastega, ei idealiseerita ega tehta liiga kellelegi, olgugi, et nii mitmedki romaani tege-lased näivad olevat autorile väga ligidased. Isegi eitavaid kujusid käsitletakse erapooletuse, arusaamise ja armastusega. Kusagil ei langeta karikatuuri. Kuid samuti on hoidutud ka senti-mentaalsustest, kuigi romaanis domineerib tuge-vasti lüüriline element. Aga see lüürika on tasa-

kaalustatud kõikjal terava huumori ja ironiaga, isegi eneseironiaga.

Romaani tugevamaks küljeks on veel, et see on vaba viimasel ajal nii moodi läinud lehe-külgedearvu suurendamisest. Ei ole tahetud luua suurromaan, kuigi aine oleks seda ehk võinud õigustadagi. Selleks ei venitada kuski asjatult, on kirjutatud kokkusurutult, mis romaani plastili-sust suuresti tõstab.

„Metsmehes“ tundub maitset ja head stiili-tunnet. Laused on enamasti viimisteldud, üm-margused ja plastilised, keel enam-vähem kor-ralik ja väljendistes teataval määral uudsust ja värskust taotleb.

Romaani tegelased, isegi kõrvalkujud on nähtavasti suuremalt osalt tõelisest elust võetud. Need on elavad inimesed ja psühholoogiliselt usutavad. Eriti võib seda öelda peategelase Peedra Smirnovi suhtes, kellele väheste joontega on osatud anda nii terav iseloomustus, et see sööbub mällu.

... Üldiselt on romaan huvitav ja väärtuslik teos, mis oleks romaanivõistlusel võinud saada kõrgemagi auhinna osaliseks.

Oskar Kurmiste.

„Rahva Sõna“ nr. 258, 9. XI 1929.

(Katkend „Metsmehes“ vt. järgm. lehek.)

Katkend R. Janno romaanist

METSMEES

(Vt. „Kirjand. Uudiseid“ nr. 81/82.)

Rander väristas pead, see kumenes ja hõõgus. Ta tühjendas klaasi.

„Üle maade ja rahvaste... lendavad ratsud ja hiilgavad piigid, trummid põrisevad porisel maakamaral... Nii — see on minu meelest see hõimuvärk, see, mis mind tõmbab ja kisub, paneb hellitama Peedrat ja iga meest, kes sealtpoolt metsikuist laantest tuleb...“

„Fantaasia!“ põristas advokaat. „Puha muinaslugu!“

„Olgu muinasjutt! Kõik algab siin ilmas muinasjutust. Kas... kas polnud säärane laudki, nagu praegu siin, kubisev ühest ja teisest palast, teie esivanemate põlluhurtsikus ainult muinasjutt, uhke lossiga seotud kättesaamatuks unistuseks? Ja ometi, härra Suik, nüüd istute siin ja lõõte skumbriat hamba alla ega mõtle millelegi! Ja peasi — muinasjuttu peab olema siin ajalikus elus, muidu... muidu mina küll ei suuda elada, muidu kõngen ja kuivan kokku kui präänik. Kui muud pole — olgu siis hõimuvärkki selleks saagaks, millest kustutan oma janu.“

„Noh, see on juba nii umbes taevariigi jutt, millest mul pole mõhkugi taipu. Ja mida mul pole vaja...“

„Ja ilma milleta saab meesugune kakrass siin ilmas läbi,“ põikas Preisbärk teiselt poolt advokaadi jutu vahele. Tal oli juba päris lahe olla ja oleks hea meelega lasknud mõne mõistliku jutujoru voolama, kui see põrguline magistrisaks ometi nii kõvasti ja kõigile ei oleks pasundanud oma lapsejuttu. „Paar napsi ja allrait! Kustas, sul on niisugune analoogiline viin täna, et... Laseme minna!“

Rander naeratas. Vorstijõmmgi teeb häält! Peigmees! Ehee, siiski surutud sinna lauanurka kui prussakas... Ja Lii on siin tema kõrval... Jumal, kuidas tal ometi need silmaterad väri-sevad ja võppuvad! Huuled punased ja pool-avakil, hammaste valge reastik, punane keele-otsake kui veretäpp —

„Preili Lii! Ma joon kõigi uljaste hõimu- poiste terviseks! Ja teie...“

„Ma joon kaasa...“ Siis veidi punastudes: „See oli nii ilus, mis te kõnelesite... see...“

„Muinasjutt on alati ilus. Nagu teie — üks neist saagadest, kelle järele janunen,“ kõneles Rander tasa, ja ta huuled tuksatusid. Juukse- salk langes sasiult otsaesisele. Lahtise rinnase tagant hõõgus tükk pruuni rinda.

5.

Toodi praad ja sellele otsekohe peale kohvi likööri. Advokaat sumas juba väljaspool mõist- likkuse piiri, tagus klaase ümber ja kõmistas preili Riisile mingisuguseid lõputuid ja päratuid anekdoote, millele ise ragistas naerda kogu oma aurava olemisega. Kuid ta jõupurskavus hakkas

ilmselt vähenema, silmi tekkis unine hiilatus ja lai žestikulatsioon võttis ikka ekslevama ilme. Kustas oli kuhugi ära kadunud juba sooja söögi päralejõudmisel ja teda oli ainiti kuulda õuelt sulasepoistega kurjustamas. Mõrtsuka peremees oli vajunud Preisbärgiga peaaegu kaelakuti ja nad mõlemad olid juba välja jõudnud suure Põhja sõjani, kus maa oli tühi ja paljas ja kus Mõrtsuka peremehe esiisa oli hakanud sugu sigitama. See olnud niisugune päratu kange mees, et kurat võtaks teda!

Proua Suik oli rahutu. Ta kõndis väikeste pauside järel välja, jooksles kuski ringi, küstitles teenijaid ja ilmus siis heitununa ja laokil tagasi.

„Sa kinnitasid ometi Peedrale, et ta tuleb, Lii?“

„Nii kuidas suutsin! Ja ta lubas. Teda pole ikka veel näha?“

„Ei ole. Põrkas vist tagasi.“ Proua tõstis likööriklaasi ja naeratas Randerile, kuid ta silmis pakitses ilmne tusk ja pahurus. „Tahtsin nii hea meelega veidi kaasa aidata vaesele poisile, talle pakkuda natukegi meelelahutust, kuid ta on juba niisugune kinnine ja tagasihoidlik.“

„Pole viga, proua! Küll läheme homme kõik koos teda vaatama. Mul on ka suur himu teda näha. Ei ole midagi, ei tule, ei tule — mis teha. Ilust tervist!“

Rander tühjendas järjekordse annuse. See lõikas kurgulakke kui lahanoaga, kuid lõi pähe ühtlasi ereva erksuse, mis laienes ümberseisvaile esemeilegi — proua punane rüü otse kriiskas vereva laiguna ja vastasseinas rippuvale pildit- tolgendisele võõbatud jahimehel oli nii helerohe- line kübar, et hammustas silma. Ja Lii helkjas käsivars ning verendav põsk ta kõrval oli nii lähi-lähidal, et tundus olevat otse huulte vas- tas, kuum ja ihast väri-sev.

„Teie isa veab minugi vägisi lahingurünna- kusse, preili Lii. Hea küll, kui teie lubate, ma põrutan siit paar sumakat vastu. Proosit, härra advokaat! Kõige pealt jätan seekord murde- uurimise mängust välja ja liigutan veidi teie seda suurimat verivaenlast — hõimuvärki, nagu ütlete. Teie kõnelesite ennist, et mul olevat suured tõmbenabad selle vennavere poole. Teil on õigus, mind veab selle ligi. Mul kisub iga uhke asi südame manu...“

„Uhke asi! Hõhõõ! Proosit! Uhke asi?!...“

„Jah, uhke ja verev! Ma olen kaugel sel- lest magedast tiigiveest, millesse meil tihtigi seda asja püütakse sukeldada. Ei, ei — ma ei salli, taevas hoidku, seda siirupit ja suhkrumoosi hõimusildade ja vennaarmastuse kudrutamisest, kuid... Vaadake, teie visklete päevast päeva oma aktihunnikute ja naabritüssamiste ja vargu- selugude ja roimade otsas... Ja vekslinõud- miste kohutava hunniku kallal. Nagu minagi — kuigi mul on hoopis teistlaadi hunnikud, aga siiski kaunis vastikud hunnikud. Ja kui ma siis lõikan enesele paar vaba tundi ja mõtlen nii: näed, siin istud sa kui teomees sõnnikupraami otsas, aga seal... seal kaugel kuski üle me-

rede ja üle metsade ja üle jõgede on rahvaid palju ja musttuhat, kes kõnelevad sinu keelt — kuigi veidi teisel kujul —, elavad pimedais onnides ja koobastes, otsivad väljapääsu, ahas-tavad käsivarsi. Palju rahvaid, killustatud pisi-pisikestesse lõigetesse, rahvaid, kelle minevikku kannavad uhked leheküljed, sõjasangarid ja muistne vaba tulelökendus!

Ja vajun siis sügavasse enesesse. Kui saaks need rahvad kõik vaimujõuga ära toita, sulgeda nende soontesse mässu ja rammu, anda neile pihku relvad ja täägid, ja kui siis...

Kui siis tõusevad need pojad ja tütreid metsade ja mägede tagant, Uuralist ja Volga tagamailt, Siberist ja Jäämere lagendikelt, murra-vad tõkkes ja paisud, mis neid seni hoidnud kui ahelais, ja tulevad siia... meie juurde. Lööme sidemed üle mere, paneme tunglad mägede otsa ja käib soome soo uljas võiduhüüd üle maade ja rahvaste..."

Mida loetakse Venemaal.

Kirjutises „Kultuurilise väerinna üle Venes“ esitab „Dial“ järgmised huvitavad statistilised andmed.

Vene töölised loevad 65 % vene ja 35 % välismaa autoreid.

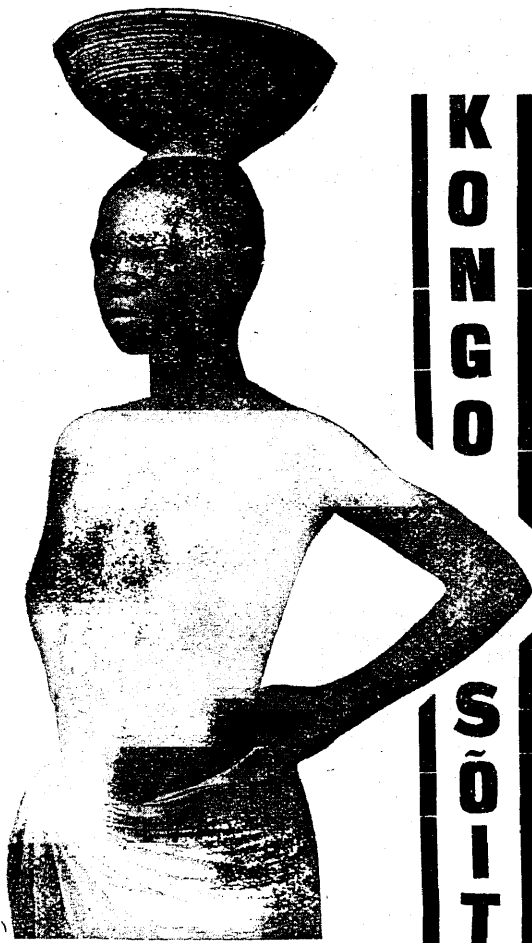
Enamloetavad vene kirjanikud on Gogol, Dostojevski, Tšehhov; Tolstoilt loetakse kõige enam „Ülestõusmist“ ja Gorkilt „Ema“. Välismaalasist eelistatakse eriti ameeriklasi: suurima arvu lugejaid leiavad Upton Sinclairi tööd.

Ametnikkude seas on suhe veidi teissugune: loetakse 44 % venelasi ja 56 % välismaalasi. Välismaa kirjanikest hinnatakse eriti Farrère'i, O'Henry't, Victor Hugo't ja Anatole France'i.

Claude Farrère on ilmakirjanduses loonud omale nime peamiselt eksootilise romaani-ga, mille tegevus toimub tavalikult Indo-Hiinas („Tsiliviliseerunud“), Türgis („Mees, kes tappis“), Jaapanis („Lahing“), Marokkos („Uued inimesed“) jne.

Eestikeelses tõlkes on ilmunud Farrère'i esikteos „Oopiumisuits“ (Looduse Universaal-Biblioteegi odavas väljaandes 104. numbrina). „Oopiumisuits“ on Farrère'i parimaid teoseid ja kõik ta hilisemad tööd pole enam leidnud nii üksmeelselt vaimustatud vastuvõttu kui see, tema esikteos. „Oopiumisuits“ mõjub lugejasse otse masendavalt: ta on õieti ühe oopiumisuitsetaja „usutunnistus“, mis edasi antud säärase otsekohesuse ning usutavusega, et lugedes hakkad tahtmatult haistma musta suitsu, hakkad tajuma lõppeks oopiumi müsteeriumi ja tunned end kantuna sinna salapärasesse, immateriaalsesse ilma, kus inimene vabaneb oma igapäevsest jämedast substantsist ja tõuseb jumalate kilda.

Looduse Universaal-Biblioteegi ja Kroonise Romaani lähemates numbrites ilmuvad veel mõned tõlked Farrère'i, samuti ka O'Henry parimatest töödest.

SISUST. Arasõit. — Inglismaast mööda. — Seltskond. — Venelane. — Neegrid. — Ahv. — Aafrika. — Näpunäiteid. — Jumalateenistus. — Tulelaev. — Kanaaria saar. — Suplusgeograafia. — Täheteadus. — Väike linn. — Müristab üle Aafrika. — Vihm. — Surevus Kongos. — Ekvaator. — Annubon. — Banana. — Oõ Kongol. — Rohilaane tulemeri. — Loomariik laevalt vaadates. — Boma. — Kindralkuberneri juures. — Jõehobused. — Kalakullid. — Matadi. — Mustad töölistena. — Kuidas töölisti saadakse. — Must politsei. — Talipäev Kongos. — Neeгри hammustus. — Ilimma. — M'poso jõe mööda. — Tundeinimesed. — Kliima. — Mustade arhitektuur. — Kongo rahvad. — Kongo koer. — Leopoldville. — Unehaigus. — Oõsi mäe otsas. — Laat ja turg. — Maa rikkus. — Society. — Joseph. — Suveniirid ja Ango-Ango. — Veel kord Kikanda. — Telefontrum. — Lõuna Rist. — Troopikavihm. — Eesti kapten jutustab. — Santa Cruz. — Jälle Euroopas.

Hind 3 kr. 80 s., ilukõttes — 4 kr. 80 s.

Mika Waltari
Suur illusioon

Looduse kroonine romaan

„Suur illusioon“ on põhilaadilt armastusromaan. Ta kujutab maailmasõjajärgse noore generatsiooni lõhutud elu ning purunenud ideaale.

Dr. R. Koskimies kirjutab selle romaani kohta:

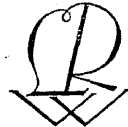
„See on ainulaadne teos meie kirjanduses — tõeliselt kuum ning sütitav, kirjutatud metsiku rõõmu ja... südameverega.“

„Suure illusiooni“ eestikeelse tõlke ilmumisega ühel ajal on ilmumisel ka sama romaani norrakeelne tõlge. Soomes aga ilmub lähemal ajal see teos neljandas trükkis. (Esimene trükk ilmus 1928. aastal.)

Eesti algupäraste romaanide võistlus

1930 ♦ 1931

Kirjastus-osaühisus „Loodus“ Tartus kutsub seega eesti kirjanikke rikastama meie jutukirjandust uute väärtuslike algupäraste romaanidega ja saatma neid sellekohasele võistlusele, jättes seejuures autorile vabaduse aine valikus kui ka käsituslaadis. Romaani all tuleb mõista tööd vähemalt ses ulatuses, mis meie oludes on romaani piiriks välja kujunenud.

Romaanivõistluse tingimused on järgmised:

1) Käsikirjad, mis ei vasta eeltähendatud romaanimõiste nõudele, jäävad võistlusest kõrvale.

2) Võistlusele saadetud tööd tulevad hindamisele üksnes niisugused romaanid, mis pole paljudamise teel seni avalikkusele veel tuttavaks saanud.

3) Tööde vastuvõtmise viimaseks tähtpäevaks on 1. september 1930. a. ja järgneva aastaks 1. september 1931. a.

4) Võistlusele tuleb tööd saata järgmisel aadressil: K. o/Ü. „Loodus“, Tartus, Vana tän. nr. 1. Töö kui ka selle juurde lisatud ümbrik kandku mingit varjunime või märkusõna, kuna autori enese tõelik nimi ja aadress sisaldugu mainitud suletud ümbrikus.

5) Läbivaatamisele tulevad ainult kirjutusmasinal kaheksandik-kaustas lehekülje ühel poolel vähemalt ühe tähe kõrguse reavahega selgesti kirjutatud käsikirjad. Segaselt kirjutatud käsikirjad, kui tingimustele mitte vastavad, jäävad jury poolt läbi vaatamata.

Auhindamata jäänud tööde ümbrikud hävitatakse avamata. — Võistlusele saadetud käsikirju enne jury otsuse kuulutamist autoritele tagasi ei anta.

6) Jury koosseis avaldatakse hiljemalt kaks kuud enne käsikirjade vastuvõtmise lõpptähtpäeva.

7) Auhindadeks makstakse 200.000 senti: 100.000 senti esimeseks, 60.000 senti teiseks ja 40.000 senti kolmandaks auhinnaks kolmele võistlusele parimaks tunnistatud käsikirjale. Jury võib omal äranägemisel jätta mõne auhinna välja andmata või K. o/Ü. „Looduse“ nõusolekul määrata mitu sama auhinda, samuti loobuda üldse auhindade väljaandmisest, kui võistlustööde kirjanduslik tasapind on madal. Kirjastusel jääb õigus avaldada neist auhinnatud käsikirjadest 20% autorihonorariga esimene trükk. Järgmiste trükkide avaldamiseks on K. o/Ü. „Loodusel“ eesõigus. Samuti on K. o/Ü. „Loodusel“ õigus sellekohasel kokkuleppel autoriga kirjastada ka teisi võistlusest osa võtnud ning trükkimiseks kohaseks tunnistatud käsikirju.

8) Jury algab oma tööd kohe esimeste käsikirjade saabudes ja avaldab oma otsuse võistlusaasta oktoobrikuu esimesel laupäeval avalikul kirjandusõhtul. Enne seda tähtaega ei pea kirjastus võistlusest osavõtjatega mingit kirjavahetust peale p. 1, 2 ja 5. mainitud käsikirjade tagasisaatmise juhtude. K. o/Ü. „Loodus“.

Minu elukroonika

K. A. Hindrey

MINU ELUKROONIKA III on kirjutatud K. A. Hindrey'le omase terava tähelepanuga ning huvitava ja sisaldab palju kultuurloolist materjali. Siin leiavad käsitlust Eesti seltskond Peterburis läinud sajandi lõpul, õpilaskond Stieglitzi juures, Akadeemias; lätlased Purvit, Rosental, Walter, Sarin etc.; Riia Eesti üliõpilaskond, „Vironia“ asutamine, Riia Eesti seltskond, Tartu, „Postimees“, Tõnisson, Kallas, Sööt; kitsarööpalise ehitamine; München, liivlaste laud, Müncheni kunstiilm tema õitseajal jne.

K O D U T U

Edgar Saksi romaan.

„Looduse“ 1929. a. võistlusel kroonitud III auhinnaga.

Romaanis kõneldakse ühest talutütrest, kes kõikidele oma positiivsetele omadustele vaatamata ümbruskonna ja olude sunnil elule alla jääb. Ta on peenema hingetoimega kui tema ümbrus ja teda piinatakse aegamööda närvihaigeks. Siinjuures tohiksin ma kohe märkida, et autor haruldaselt hea tähelepanuga hingelise haigestumise protsessi ja arengut on jälginud kogu tema sümptomaatiliste avaldistega.

... Kusjuures üllatav on, et autori noorus mitte ei luba eeldada selle ala tundmist, ainult selget silma ja hingelist jälgimist, kui temale mitte mõni elav kuju omas elukäigus mudeliks ei ole olnud.

Muidu on aga see naine, kes romaani kangelaseks, üks neist, kellest kirjandus alati on olnud huvitatud, sest et ta üks algtüüp on. Naine, kes töökas, kohusetruu, abivalmis on, tasasevõitu ja tagasihoidlik, ning seepärast ikka kõrval seisab ja kõrvale peab jääma, kas tähelepandamatu või vihtsatav — maailmakirjanduses leidub teda variantidena alaliselt.

Kõne all olevas romaanis on ta veel midagi tõu- või ajajärguosalist juurde saanud, nimelt seda mitteküündivat iseloomu, mis kirjanduses sirge joonena „Felix Ormussonist“, „Pikkadest samumudest“ üle „Taavet Soovere“ kuni „Kindrali pojani“ jne. siimaani nagu rahvusprototüübi ümber huvi on koondanud. Sellel Almal on niisamapalju võimalusi mälusse peatuma jääda kui eelnimetatud tööde kangelasilgi, kusjuures aga eelduseks peaks olema samasugune alaline meeldetuletamine arvustajate poolt meie kirjandusloo sirvimisel, analüüsimisel ja läbitöötamisel.

...Kuid muidu aus ja loetav töö.

K. A. Hindrey,

„Postimees“ nr. 336, 16. XII 1929.

RAHU! LEIBA! MAAD!

Rudolf Sirge romaan.

„Looduse“ 1929. a. romaanivõistlusel II auhinnaga kroonitud.

Autor on enesele ülesandeks seadnud suurt panoraami maalida ajast, kus kodumaal kajastub maailmasõda, Kerenski-aeg, interregnum ja võitlus enamlike vooluga kuni sakslaste tulekuni. Ning seda aega on vaadeldud agulielaniku seisukohalt...

... Sümpaatlikult mõjub ka, et autor on püüdnud seda aega mõista, mida ta kirjeldab. Ning seejuures paistab, et meil siin kirjani-kuga tegu on, kes vähem oma silmale ja kõrvale oskab toetuda, kui puhtajulisele mõistmisele, mõistatahtmisele. Ning seda peab ju seepärast sümpaatiaga hindama, et kogu ajajärgu vaatlemine ikkagi agulielanikkude seisukohalt sünnib.

K. A. Hindrey,

„Postimees“ nr. 318, 22. XI 1929.

... Autor tunneb ka väga hästi Tartu Vaeste-patuste alevi, Raadi mõisa poolse kaugema linnaääre elanikke, nende muresid ja suhtumist revolutsioonisse. Neid kujutades on kirjani- k lihtne, otsekohene ja usutav.

... väga loetav romaan, mis annab masendava pildi tööliiskonna seisukorrast enne revolutsiooni ja revolutsiooni ajal. See on pealegi tõepärasem Jakobsoni „Vaeste-Patuste alevist“ seevõrra, kuivõrt ta Tartu alevielanikkudes ei näe degenerante, patoloogilisi, väljasurevaid tüüpe. Autori suhtumine tööliisklassisse on hoois- teisugune, sümpatiseeriv ja arusaav, kuid ometi ei mingil kombel ka idealiseeriv. Seda romaani tööliisklassist ei jäta küll ükski tööline lugemata.

Oskar Kurmiste,

„Rahva Sõna“ nr. 265, 17. XI 1929.

MINEVIKU JAHIL

Ernst Krusteni romaan.

K. Ü. „Looduse“ 1929. a. romaanivõistlusel
kroonitud 3. auhinnaga.

Maitsed võivad olla väga lahkuminevad. Fakt, et poodides müüakse sajad mustrid kleidiriideid, põhinebki sellel, et kõik inimesed ei pea ilusaks ainult üht mustrit. Mõnele on inetugi ilus, ja võib kohata inimesi, kellele ostetud uus ülikond alles siis meeldima hakkab, kui ta selle on juba tublisti ära kandnud. Seepärast on täiesti üleliigne hakata otsima kas või kunstiski absoluutset või vähemasti kõige kõrgema astmelist ilu. Küll aga võib lihtsalt avaldada arvamust, mis ühele või teisele isiklikult meeldib. Ka žüriid toimivad samadel alustel. Ja samuti tuleb toimida igal lugejal. Muu seas toimib samuti ka arvustaja. Ja sellest ongi juhtunud, et käesolevate ridade kirjutaja viiest võistlusromaanist kõige suurema naudinguga luges just E. Krusteni III auhinnaga kroonitud teost.

Mis otsekohe silma puutub teoses, on see, et tas kõige vähem (võib olla, et isegi mitte sugugi) tundub autori enda peidetud isikut mõne tegelase taga. Teos on vabalt ja mitmekesiselt leitud tüüpidega ja kõneleb ühest imelikust ning häid eelteadmepidest nõudvast õhkkonnast: revolutsiooni järel Eestis tekkinud antiikajasjadega hangeldavatest tõusikutest. Umbes võib öelda — Lutsu tegelaskond: tõusev hangeldaja Varangu, kelles õnnestunud on osatud kujutada tõusiku äriinimese ainet, kuid sugugi mitte südametut tüüpi. Need inimesed, kes oma „ärimoraali“ varal on halastamatud raha küljes rippunud, on suures enamuses kodus olles tihti väga õrnatundelised abikaasad, isad, kallikesed. Seda on K. hästi kujutanud. V. naine Marie on teine paheline tüüp teoses oma õeluse ja kitsarinnalikkusega. Ka ta poja Joaki, samuti naiseõe Tiina heledad vastukujud on teatud mõttes lutsulikud, iseäranis aga paik, kus tegevus toimub — linn, mis on isegi pisut väikelinliku maiguga; siis veel kõrvalkujud, too vana, südamehaige antikvaar Kumer võiks peaaegu olla vana tuttav Lutsu apteekritüüp. Kuid teisel silmapilgul laob jälle kõik, mis Lutsu meelde tuletab: linn pole üldse eesti linn, võib olla igal pool maailmas; vaimukus on hoopis teissugune, situatsioonid hoopis teravamad ja mõtted teissuguse haardega. Kui väheste, kuid siiski ka iseloomuliste joontega Krusten kõrvalkujusid elustab, on tähelepanv. See tuleb sellest, et K. siia maani on pidanud harrastama ainult tillukest novelletti, kus piiratud abinõudega palju peab ära ütleva. Ühe antiikajasjadega hangeldaja kuju saab selgeks järgmise paari reaga, kus räägitakse hangeldajate kogunemisest rikka välismaalase hotelli eeskotta: „Keegi venelane, endine tsaariametnik, rippuvate vurrudega, oli laotanud omad asjad aknalauale. Ta oli kõige traagilisem maakler, kes, oskamata eraldada käsitööd vabrikutooteist, oli saanud kuulsaks rumalusega...“ (lk. 97) jne.

Juba palju suurema õigusega võib kõnelda teose balzacipärasusest. Seegi, et asjatundlikult on puudutatud antiikesemete harrastust, lasab enast tõlgitseda selles mõttes. Siis täitsa balzaciiline joon — teose peategelase Varangu võimas ülespoolerühk madalaist oludest võimule — kulla abil. Siis, ja kõige silmatorkavamalt — stiil: pisut virtuooslik, peaaegu prantsusliku lausekujuga, isegi niivõrt, et tundub, nagu loeksid tõlget. Tõlgetes tekib alati teatud varjund keelde. See on Krusteni meeldinud, ning ta on oma isiklikuks eesti keeleks valinud selle pisut kange, kuid viisaka, mitmeklapilise tõlkevarjundiga keele. Tõlke muljet aitab omakord tõsta veel see, et tegevuskoht ja tegelased ei tarvitse sugugi tunduda Eestis või eestlased, vaid on rahvusvahelise ilmega.

Kuid veel on puudutamata see joon, mis teosele õieti väärtuse annabki.

Üllatab see, et autor ei ole kinni pidanud meil romaanis peaaegu traditsiooniks saama kipuvast realismist, mis käsib protokolliliselt (vahel kaunis igavaltki) ära jututada sündmusi ja neid saatvaid hingeelulisi nähtusi. Hoopis selle vastu! N. n. hingeeluline põhjendamine, „sisemine loogiline usutavus“ on käesolevas teoses nagu meelega paisatud segi... See on säärane poolmüstiline, sümboolne (vaimukas) mänglemine situatsioonide ja mõtetega, nagu tunneme seda ekspressionistlikust näitekirjandusest, nagu ka Strindbergi kammertükkidest, üldse erakordsest ja uudsest. Ja kunstiliselt on see mõjuv.

Teosele võib ette heita ainult, et ta vahest annab alguses mõningaid lootusi enam-vähem realistlikuks arenguks. Õieti aga olen valmis just raamatu viimast osa, sealt peale, kus asi läheb fantastilisemaks (s. o. tütre ilmumisega Varangu te perekonda), meil pidama üheks huvitavaks katseks. Teine säärane katsetaja on meil Adamson, kellel kohati õnnestub suurepäraselt, kohati aga läheb ilma enesekriitikata pinnaliseks.

E. Krusten pole algaja. Tema väikesi novelikesi, siin-seal ilmunuid, on „Kratt“ täis. Väike-novelleti tehnikat torkab nüüd käesolevas pike-maski katses silma, kuid see ei sega.

E. Raudsepp.

„Postimees“ nr. 312, 16. XI 29.

Katkend E. Krusteni romaanist

MINEVIKU JAHIL

(Vt. „Kirjand. Uudiseid“ nr. 31/32.)

Varangu teeskles tükk aega kõhklejat. Lõppeks, tõstes mitu korda kannataja ilmega lehviku, ta oli nõus müüma pakutud hinnaga. Nii müüs ta mitu partiid väiksemaid esemeid, enne kui asus pakkuma mõõbleid. Kui jõuti Rembrandti „Püha perekonnani“, oli ostja juba silmanähtavalt hasardis.

„Mis maksab?“ küsis ta endiselt lõbusal toonil, kui Varangu rullis lahti Veskimistri abiga suure lõuendi, kuna inglane süütas sellal piibu.

„Viiskümmend tuhat krooni,“ ütles Varangu, vaadates sääljuures Veskimeistrile nagu piinajale, kuna see, hoides lõuendi teisest otsast, pilgutaskavalalt silma.

„Teie nägu on liiga ilmekas,“ hüüdis talle Varangu kähku ja vaatas siis külmalt miljonärile, kes, tõstes hoiatavalt käe, taandus veidra grimmassiga pildist.

„Tõlkige,“ ütles Veskimeister Frenskile, kes vaatas lootusetult päält, „tõlkige, et see maal on Rembrandti kuulsamaid töid — „Püha perekond“.“

Tõlgitud see, pikk inglane, kes seni ei olnud ilmutanud asja vastu mingit huvi, kõneles midagi läbi hammaste. Siis tegi ta liigutuse, millest Varangu mõistis, et ta tahtis tuua pildi valgusele lähemale. Tükk aega silmitsenud maali, seda isegi sõrmega koputanud, ta sõnas:

„See on koopia, mille originaal on Peterburi Ermitaažis.“

Varangu, kel oli käepärast osav vale, et see on toodud Venest, ei teadnud siiski, et see asus muuseumis. Sellega ta nägi esmakordselt maha löödavat jalad oma valel, mille tõestamiseks ta oli koguni lasknud valmistada pildile maski, et näidata veenvolt, milliste abinõudega on see toimetatud üle piiri. Mõistes, et ta on löödud, ta tundis jälle piinlikku, masendavat tunnet, mida ta enam mitmel aastal ei olnud kogunud; tisler ärkas temas ja vaatas talle kohutava rumalusega minevikust.

„Yes, sir!“ hüüdis Veskimeister. Nähes Varangu abitust, ta ruttas ütlema Frenskile:

„See maal asus tõepoolest Peterburi Ermitaažis, kuid seda ei leidu siiski Leningradi kunstimuuseumides. See on üksik maal suurtest kunstikogudest, mis barbarsed kommunistid on laiali pillanud.“

„Aa!“ häälitas inglane ja võttis piibu suust. Ta huvi pildi vastu ärkas uuesti, mida ta vaatas nüüd kuidagi kaastundlikult. Eurooplane tundis tollal veel vähe tõelist Venemaa olukorda ja Veskimeister võis jätkata veenvolt:

„Elasin revolutsiooni esimesed kuud Venes ja nägin isiklikult, kuidas käis sääl suurte kunstitööde käsi.“

„Kas olete siis näinud tšekiste?“

„Ja, muidugi, sir! Istusin kinni seitse kuud kontrrevolutsioonilise tegevuse pärast ja sain tunda oma nahal kommunistliku süsteemi kolemust. Kui sõitsin ära, olid kõik muuseumid ja kirikud kas maha põletatud või tühjaks riisitud. Vanadest Euroopa suurmeistritest ei hoolitud rohkem kui mõnest valgekaardi ohvitserist. Palju väärtuslikke kunstitöid on sel kombel hukkunud. Kõik piibli süžeed, kuulugu nad Leonardo da Vincile, Rafaelile, Rembrandtile või Rubensile, on laiali pillatud või otseselt hävitatud. Nagu nimetasin juba, mu härrad, on piibli süžeed, eriti aga inglise lordide portreed, kõige vihastavamad esemed.“

Inglane, kogu aeg kuulunud teda tähelepanelikult, küsis korraga tõlgi kaudu:

„Kuidas toimetati see maal üle piiri?“

„Meie rõõmustume,“ vastas Varangu, saades jälle tagasi oma meelekindluse, „me rõõmustume, et on säilinud selle pildi süütu mask, mis ei äratanud piirikomissarides kahtlust.“

Ta tõi rutates papile maalitud maastiku, mille laotas Rembrandti „Püha perekonna“ koopiale.

„Nagu näete,“ pöördus ta Saisel ja Ko poole, „see vilets käperdis katab täielikult kuulsa maali.“

„Äramääritud geenius!“ ütles inglane.

„Tõepoolest, need inimesed on palju õppinud viletsuselt,“ naeris miljonär südamlilikult ja pöördus siis inglase poole, kellelt küsis midagi väga tasa. Nad asusid pidama isekeskis nõu, millest võttis Frenski kõige elavamalt osa.

„Yes!“ ütles viimaks inglane. Pääle seda asus miljonär pakkuma poolest hinnast ja, jõudes kolmekümne viie tuhande kroonini, võttis välja tsekiraamatu.

„All right!“ ütles ta ja pressis näkku võimalikult ohtrasti tusakortse, millel oli sama otsurte, mis tsekiraamatulgi: sundida Varangut loobuma suuremast hinnast. Kuid hetke pärast ta naeratas jälle ja, küsides Frenskilt täitesulepää, oli valmis kirjutama tsekki. Varangu teeskles ikka veel järeleandmatut, kuigi tundis peapööritust sellest kuulmatust hinnast. Ta vaatas isand Saiseli naeratust, mis näis talle nagu päikesevalgus sügavast veepõhjast. Sel hetkel ta leppis kommunismiga, millele oli suhtunud seni vaenlikult ja mõtles tänulikkusega Rembrandtile, kelle elulugu ta tundis pisut.

Saanud tseki, ta soovis, et võõrad lahkusid nüüd võimalikult peatselt, kaasa arvatud ka Veskimeister, kelle juuresolek talle hakkas tunduma ta õnne mürgitavana. Ta oli juba unustanud silmapilgu, mille täbarusest teda aitas Veskimeister alles äsja, ja vandus endamisi juhust, mis oli toonud kunstniku sinna selleks õhtuks.

Võis olla südaöö, kui lahkusid välismaalased. Nii pea kui sulgus nende järel uks, lihtsameelse Veskimeistri suureks imetluseks Varangu ilme tusastus. Pisut aega vaadanud enese ette raskeis muremõtteis, nagu oleks ta kahetsenud oma äsjast müüki, ta sõnas:

„Arvan, see maal oli siiski väga hää pilt.“

„See maal oli, ühe sõnaga, rämps,“ vastas Veskimeister, rõhutades viimast sõna.

Varangu kokkus sellest lausest, mis oli võimas aina kasvatama tema rahutust. Ta vaatas Veskimeistrile silmadega, nagu oleks ähvardanud teda hiiglahädaoht.

„Kui see polnud originaal,“ pomises ta, „siis oli see vähemalt hää koopia.“

„Yes!“ ütles Veskimeister, parodeerides inglasi, „ja kui see polnud hää koopia, siis vähemalt hää järeleaimus.“

„Tahtsin öelda, et nad saavad Londonis selle eest ikkagi viiskümmend tuhat krooni.“

„Jumal hoidku neid, kui nad lähevad seda müüma.“

Fr. Puusepp
EESTI KEELE GRAMMATIKA
koolidele.

II muutmatu trükk.

Hääliku-, vormi-, tuletus-, lause- ja kirjavahemärkide-õpetus harjutiste, võtme ja sõnastikuga. — K.-Ü. „Loodus“, Tartu, 1929. a., 288 lk. Hind 2 kr. 15 senti (brošeerit.).

(Väljavõte „Kasvatases“ nr. 9, 1929. a. ilmunud J. Väinaste arvustisest.)

Esitatud pealkirjaga on ilmunud universaalne eesti keele grammatika, mis sisaldab kõik koolide kavva kuuluvad emakeele õpetuse alad, pluss hulk harjutisi — nii keele analüüsis kui õigekirjas — ja lõpuks 48 lk. sõnastikku, kus antakse valik õigekeelelt tähtsaid sõnakujusid või viidatakse tekstis läbi arutatud küsimusile ja reegleile.

Käsiraamat on koostatud vastavalt kuueaastase algkooli 5. ja 6. õppeaasta emakeele kavale ja sisaldab kirjakeele valdamise miinimumi, milles peaks olema kindel iga algkooli lõpetaja. Ühtlasi jääks see raamat keeliseks juhiks koolilõpetanule ka edaspidises elus. Sel-line raamat puudus meil seni, ja Fr. Puusepp on tuntud emakeele harjutustikkude koostajana, kes mõistab tabada osavalt meie õigekeele haigeid kohti, andes vastavaid harjutisi ja lisades tarvilikke näpunäiteid. See kauaaegne heitlus õigekeele omandamise tegelikkude raskustega kajastub ka käesoleva raamatu iseloomus ja meetodilistes võtetes: püütakse jääda tegelikule pinnale, rõhutada ja harjutada seda, mis tähtis ja mis raskelt omandatav; on jäetud kõrvale puhtteoreetilised tarkus ja vähetähtsad pisiasjad. Autori seletused ja määrangud on selged ja tabavad, tehes aine arusaamise ja omandamise kergeks; sedasama võib öelda ka küllaldaselt esinevate näidete ja harjutiste kohta. Omapäraste võtetega esitatakse nii mõnigi küsimus hoopis teisel kujul, kui sellega oleme harjunud seniseis käsiraamatuis.

Silmatorikavalt tahab raamat esitada moodset kirjakeelt, nii antavate juhistega kui raamatu enda keele ja stiiliga. Rohkesti leidub lühemat mitmuse, lühemat ülivõrret, võõrsõnade eestlismaid kujusid (aadressima, süsteemima, reformima, telefonima jne.) ja moodseid uussõnu (ürutama, viljelema, viitama, veenma j. t.), kuna mitteläbilõõnud uuenduskatseist vaigatakse.

Nii selle kui teiste Fr. Puusepa raamatute peaväärtus ei seisa niipalju sisus kui vaimus, millega need läbi immutatud. Väärt on see meisterlikkus, need võtted, millega autor toob aine meile lähedale ja juhhib meid mööda keelenähte keerulist labürinti. Tundub, et selle juhiga on huvitav ja julge lükuda... Eeskätt tuleb seda head ja ajakohast raamatut soovitada just koolidele, nii õpilastele kui õpetajatele, sest ka viimaste poolt on kuulda kurtmisi kerge keeleõpetuse käsiraamatu puudumisest.

J. Väinaste.

Vaikse ookeani ning Malai saarte elanikud ehitavad maju sageli kõrgele puude otsa, kus kaitset võiks leida kallaletungivate vaenlaste eest. Majake on punutud okstest ja lehtedest; üles viib pikk redel, mille võnkumine igast lähenemise katsest teadustab.

(„Avaras maailmas“ V, lk. 33.).

S. Sütt — D. Koppeli

AVARAS MAAILMAS V

sisaldab huvitavaid maadeteaduslikke kirjeldisi ja vesteid Austraaliast, Havai saardest, Antartikast ning Lõunanaba vallutamisest.

SISUST: Austraalia võsastik. Lambakasvatus Queenslandis. Kodujäneste oht Austraalias. Austraalia pärismaalased. Taplus pesamajakese juures. Milline näib korallisaar? Kookospalm. Kilauca kraatril jne.

Hind 50 senti

Samadelt autoritelt varem ilmunud:

AVARAS MAAILMAS III ja IV
AAAFRIKA || **AMEERIKA**
 Hind 50 senti || Hind 65 senti

1000 nõuannet perenaisele

Elsa Veser-Dutti

Teise täiendatud saksakeelse trüki järele koostanud Eha Kigaste.

Põlev petrooleum või piiritus. Põlevat petrooleumi või piiritust ei pea katsutama lämmatada veega, vaid niiske teki või lina pealepanemisega. Juhtumil, kui enda riided peaksid põlema, ei pea edasi-tagasi jooksma, vaid tuleb katsuda kiire tekkide, mantlite jne. ümbermässimisega, samuti põrandal vähkremisega leeki lämmatada...

Rasvapekkide kõrvaldamine linasest, villusliinist ja teistest villastest ja puuvillastest riietest. Lihtne abinõu nimetatud riietest rasvapekkide kõrvaldamiseks on panamaseebipuu koored, milles plekitud koht läbi tuleb pesta, siis hästi loputada ja veel niiskelt vasemalt poolt triikida. Seks otstarbeks keedetakse peotäis panamaseebipuu koori 1 liitris vees, lastakse läbi...

(Peale selle on raamatus antud veel 3 teisendit rasvapekkide kõrvaldamiseks.)

Tärgeldamine ja triikimine. Et kraed ja kätised läikivad ja kanged saaksid, tuleb head tärglist tarvitada. Hea ja tuntud tärgeldamisvahend 12 kraele, 6 paarile kätistele ja 6 triikisärgile on järgmine: 125 g head riisitärglist leotatakse 2 liitris külmas vees, kuhu 2 supilusikat keevas vees sulatatud booraksit lisandatakse. Võib ka 3-4 lehte želatiini ühes booraksiga keeta ning leigelt tärglile juurde kallata. Kui tärgeldusvesi on želatiinilisandiga, siis tuleb pesu mõned tunnid enne triikimist...

Lakitud mööbli puhastamise juures peab tähele panema, et vesi liiga kuum ei oleks ega kangeid lisandeid, nagu sooda jne. ei tarvitataks. Tinkpiirituski ja tärpentiinilisandid peavad olema väga vähesed. Puhastamiseks ei või ka puhast seepi tarvitada, sest et see lakki ja värvi sööb; otstarbekohane on ainult seebihelvetevesi, nagu...

Portselan-, kivi- ja klaasnõude kittimine. Et katkiläinud kivi-, portselan- või klaasasju kittida, valmistatakse järgmine kitt:

1. Segatakse nii palju vesiklaasi kriidipulbriga, et kaunis paks puder tekib. Enne kittimassi pealemäärimist peab murdekohti põhjalikult puhastama. Kivinõude juures peab kitti mitu korda peale määrima, seni kui ta enam sisse ei imbu. Murdunud osad asetatakse siis... (Raamatus on antud 6 retsepti kitti valmistamiseks.)

Sisust: Näpunäiteid, kuidas käidelda pesu, rõivaid, ehteasju ning polster-, plüüsi-, nahk- ja lakkmööblit jne. (pt. 1, 3, 16, 17, 18, 22); karusnahkade, kübarasulgede, jalatsite, voodite, põrandade, mööbli jne. korrashoid (pt. 5, 7, 9, 11, 14, 18); kinnaste, kübarate, iluasjade, tapetite puhastamine (pt. 6, 8, 15); pekkide kõrvaldamisest, looridest ja pitsidest; linoleumi, vahariide ja õlgmattide säilitamisest; akna- ja peegelklaasid, pildid, raamid, nikked, messing, teras, raud; keedunõud, portselan; toiduainete värske hoidmine, toatimede eest hoolitsemine, desinfektsioon, tuulutamine; kodused ravitsusvahendid (pt. 27) jne. jne.

Raamat jõuab müügile veebruari alul.

Autograafid reklaamina.

Pariisis levinud komme raamatukauplustes müüa vastilmunud raamatuid isiklike pühendustega autorilt ostjale püsib paljude nimekate autorite protestile vaatamata. Kuna see reklaamimeetod väga häid „kaubanduslikke“ tulemusi annab, on ühel energilisel ärimehel tekkinud idee sama kommet teostada ka surnud autorite teoste müümisel, kusjuures autorit asendab mõni

elus olev raamatus käsiteldud isik. Hiljuti ilmusid Marcel Proust'i kirjad Laura Hayman'ile ja Louisa de Mornand'ile, võib-olla ainsale naisele, keda kuulus romanist tõeliselt armastanud ja kes talle on olnud eeskujuks Rachel'i loomisel. Raamatu müümisel kirjutas pr. de Mornand teatud päevadel igasse müüdü raamatusse pühenduse.

UUS EESTIMAA KONTOURKAART

kihelkonnapiiridega

Koostanud ja joonistanud A. Tammekann.

13×20 sm — 3 senti ja
26×40 sm — 6 senti tükk.

Seni müügil olevad mitmesugused suurema- ja väiksemamõdulised Eestimaa kontuurkaardid on valmistatud kõik üksteisest kopeerimise teel, sageli vähevilunud joonistajate poolt. Selle tõttu on neis kaartides tekkinud ikka suuremaid vigu ja ebatäpsusi, kogu joonis on kraadivõrgu suhtes oma paigalt ära nihkunud, randjoonesse on tekkinud olematuid lahti ja neemi või olemasolevad hävinud, ja mitmesugused piirijooned jooksevad seal, kus neid olema ei peaks. Ka nendegi, suuremal või väiksemal määral vigaste ja muuski suhtes puudulikkude kaartide seas puudus kaart kihelkonnapiiride täpsama äratähtsusega, mis ühtlasi korralikult joonistatuna ja otstarbekohaselt üldistatuna sobiks alus- (ehk blankett-) kaardiks mitmesuguste kartograafiliste esitiste jaoks, kus oleks küsimuses asjade ja nähtuste levimine kihelkondadeviisi. Säärast kaarti on tarvis, näiteks, rahvaluule uurijal mitmesuguste rahvaluulemotiivide päritolu ja levimise esitamiseks, samuti keeleteadlasile murdesugemete levimise selgitamiseks, muinasteadlasile, taimeeadlasile jne. Üldse iga teaduslik selgitamistöö, kus on tegemist nähtuste levimisega, ja tarvilik kartograafiline esitamine, vajab säärast aluskaarti.

Eestimaa kontuurkaart kihelkondade piiridega on trükitud 2 eri kaustas 13×20 sm ja 26×40 sm. See kaart ei ole mingi varem olemas olnud kaartide koopia, suurendus või vähendus, vaid on täitsa uuesti kraadivõrgu abil konstrueeritud. Kaardi aluseks olev kraadivõrk on matemaatilise arvutamise abil koostatud, mille juures on võetud arvesse maakerala lapikus ja mõõtmised kõige uuemate määramiste järele (Hayford'i, Helmert'i ja Wellisch'i omad) ning tarvitatud vastavaid geodeetilisi valemehid. Sellesse kraadivõrku on kantud koordinaatide abil triangulatsiooni-peapunktid, randjoon 1-verstalistele topograafilistele kaartide järele ning neid kaardilehti piiravate rööbikute ja meridiaanide avivõrk, mis ühes triangulatsioonipunktidega võimaldas piiride kaardile kandmist. Kihelkondade piirid on võetud Rückeri kaardilt ja endise Liivimaa maakondade jaoks ka Liivimaa maakultuuribüroo poolt välja antud teedekaartidelt. Maakonnapiiride juures on arvesse võetud kõik viimaseaegsed muudatused ja ümberkorraldused. Et kihelkondade piirid ja ulatus tuleksid kaardil selgelt ja segamatult esile, on ära jäetud jõgedevõrk ja igasugused situatsioonimärgid.

Kaart on ühes vabas nurgas varustatud Eesti naabermaade (Soome, Skandinaavia, Läti ja Venemaa) ülevaate kaardikesega, kus on võimalik esitada mingi nähtuse levimist ka Eestit ümbritseval laiemal alal.

H. Riikoja — J. Veski

EESTIKEELSEID

ZOOLOOGILISI

OSKUSSÖNU

Hind 8 krooni.

Lähtudes vajadusest, seda, mis ülikooli seinte vahel toimub — mida varem, seda parem — laiemale loodusteadlaste perele edasi anda, alustasin ühes meie auväärt keeleteadlase, ülikooli eesti keele lektori J. Veski'ga 1924. a. järkjärgulist eestikeelsete zooloogiliste oskussõnade ilmutamist ajakirjas „Loodus“. Tol korral kavatsesin neid ilmutada sedamööda, kuidas jõuame neid koguda, kaalutella ja puuduvaid uuesti luua. Ilmuv sõnadekogu pidi osutama preliminarseks, esialgseks. Oli kavatsus „Looduses“ ilmunud oskussõnad peale korduvat läbisõelumist, parandamist ja puuduvate juurdesoetamist lõplikul kujul erisõnastikuna välja anda. Säärasest sõnade osadekaupa avaldamisest tuli loobuda, peale seda kui ilmunud oli vaid väike osa vahepeal hangitud sõnadest (Aasfresser kuni Bürzel) — ajakirja „Looduse“ seismajäämisel 1924. a. lõpul. Sellele vaatamata kestis oskussõnade loomise töö tänini edasi.

Seitsme semestri vältel pidevalt töötades on jõutud kaunis koguke sõnu soetada. Esitatud sõnastikku võeti üles eeskätt üldzooloogilised oskussõnad. Siin ei puudu aga ka erilisemad võrdlevanatoomilised, embrüoloogilised, ökoloogilised ja teiste zooloogia eriharude ning isegi loodusteaduse naaberharude oskussõnad, peamiselt aga säärased, millega üldzooloogia-kursuse ettekandmisel kokku tuli puutuda. On ka reale üldmõistetetele ja sõnadele, millest puudus tundus, vastavad eestikeelsed tõlked soetatud.

Sõnastikus on ladina- või saksakeelsed sõnad tähestiku-järjekorras esimesele kohale paigutatud; ladina- ja saksakeelsed sõnad on üksteisest erineva trükikirjaga laotud. Eestikeelsed sõnad on teisele, venekeelsed kolmandale kohale asetatud. Venekeelseist oskussõnadest on ainult tuttavamad, üldiselt tarvitusel olevad omapärased sõnad sõnastikku mahutatud ning ainult säärased, mis esitatud muukeelsele oskussõnadele enam-vähem täpsalt vastavad.

Autori eessõnast.

Uus tooresaine paberiturul.

Teatatakse, et Inglismaal, Devonshire'is, kasvatatakse katsejaamades rohkelt tselluloosi sisaldavat taimet, nimega „Brotex“. See tselluloos on kohane kõrgeväertusliku paberi valmistamiseks, kuna taimet kiude ja seemet võib tarvitada muiks otstarbeiks. Kuna taim täis kasvab kahe aasta jooksul, peaks tselluloosisaak olema kaunis rikkalik. Võib-olla on lootust tulevikus seetõttu paberihinna alanemist.

Rõõmu ja kurbust

Vold. Toomi kogutud palad

KÕLBLUSÕPETUSE SAATEAINES
algkooli I, II, III, IV klassidele.

I raamat (1. ja 2. klassile) sisaldab
72 leheküljel 54 juttu. Hind 80 senti.

II raamat (3. ja 4. klassile) sisaldab
95 leheküljel 55 juttu. Hind 1 kroon.

Õpetajaskonnas on häält kuuldavale tulnud, et kõlbluseõpetusele kohast saateainet raske ja tülikas on leida vastava raamatu puudusel. Sellest saateaine puudusest tahavadki need raamatud õpetajaid välja aidata, vähemalt seniks, kuni ilmub meie oma kirjanikkudeilt meie vaimuelule kohast noorsookirjandust.

Raamatud on koostatud vastavalt unte algkooli õppekavade nõuetele. Palad on püütud valida laste elamuste ja kogemuste kohased, on

katsutud hoiduda labase moraali ja vähese kõlbla sisuga muinasjuttude eest. Käsitlemist on leidnud teemad, nagu: vanemate ja laste vahekord; koolis ja kooliteel; ümberkäimine kaasõpilastega; puhutus, ausus, tööarmastus, püsivus, täpsus, hoolsus; sõnakuulmine, ettevaatus, julgus, iseseisvus, enesevalitsemine; lugupidamine kaastlastest, valmisolek aitamiseks, kohusetunne, ühistunne, tähelepanu, korraarmastus; algatusvõime, püsivus, vastupanu kiisatusele jne.

KARL BRUUS INGLISE KEELE GRAMMATIKA keskkoolidele ja iseõppijatele

178 lk. Hind 2 kr. 40 senti.

Käesolev õpperaamat tahab anda meie keskkooli vajadustele kohaldatud ülevaate inglise keele grammatilisest struktuurist. Sellelt seisukohalt on eriti tähelepanelikku käsitlust leidnud väljendusvormid, mille tõlgitsemine ja korrektne tarvitamine tekitab eesti õpilastele tavaliselt raskusi. Aine valikus on esijoones silmas peetud keeleõpetuse praktilisi ülesandeid, ja selle tõttu on vaid mõõdaminevalt riivatud või jäänud üldse puudutamata paljudki teoreetilised detailid, mis pedagoogilises perspektiivis osutuvad võrdlemisi tähtsusetuiks.

Aine käsitlus kannab deduktiivset ilmet, kuna siin esikohal asetseb reegel ja sellele järgnevad näitelauseid. See järjestusprintsip ei tarvitse seista vastuolus induktiivse õppevormiga, sest viimane laseb keelelisteks vaatlusteks ja võrdlusteks tarvilise materjali hankida klassis käsitletavaist lugemisainest; grammatika õpperaamatus antavad näitelauseid ei suuda asendada seda loomulikku induktioonimaterjali ja pakuvad vaid illustratsioone reeglitele, mis on indutseeritavad klassilektüüri ainetel.

Ladina terminoloogia tarvituselevõtt käesolevas õpperaamatus toeb võrkeelte õpetajate I kongressil 1927. a. detsembris vastu võetud resolutsioonile, millega tunnistati soovitatavaks grammatilise terminoloogia ühtlustamine kõigis keskkooli astmel õpetatavais keelits.

Grammatilistele reeglitele on püütud anda võimalikult selge ja lihtne sõnastus; kuivõrt see on älati õnnestunud, jääb muidugi raamatu tarvitaja otsustada.

Autori eessõnast.

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

K. Mattieseni trükikoda O/Ü., Tartus, 1930.

Ilmunud

1. XII 1929 — 30. I. 1930.

K. A. Hindrey
MINU ELUKROONIKA III
256 lk. Hind broš. 5 krooni, ilukõit. 5 kr. 80 s.

H. Riikoja — J. Veski.
**EESTIKEELSEID ZOOLOOGILISI
OSKUSSÕNU.**
Hind 8 krooni.

LOODUSE UNIVERSAAL-BIBLIOTEK

- Nr. 101. Hermann Hesse — Eelkevad.
- Nr. 102. Viljo Kojo — Olikaise õnnis lõpp.
- Nr. 103. Jack London — Hundipoeg.
- Nr. 104. Claude Farrère — Oopiumisuists.
- Nr. 105. G. K. Chesterton — Saladuslik aed.
- Nr. 106. Jack London — Põhjala odyseeia.
- Nr. 107. E. T. A. Hoffmann — Vanne.
- Nr. 108. H. G. Wells — Mees, kes võis teha imet.

LOODUSE KROONINE ROMAAN

- Nr. 12. Mika Waltari — Suur illusioon.
- Nr. 13. Emile Zola — Sa ei pea mitte abielu rikkuma. („Thérèse Raquin“.)

Praegu trükis:

- 1) Ed. Wilde: Pisuhänd. Side. (Kogutud teosed XXXII anne).
- 2) Ed. Wilde: Külmale maale. (Lühendatud kooliväljaanne B. Pravdini koostatud seletuste ja sõnastikuga vene ja saksa koolidele.)
- 3) E. Vesper-Dutti: Tuhat nõuannet pere-naisele.
- 4) H. Haberman: Kiirkirja õpetus.
- 5) R. Schulbach: Palvekirjade ja dokumentide vorme.
- 6) Miina Hermann: Lauhmise õpetus koolidele. II parandatud ja täiendatud trükk.

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana t. 1